
PÍSMO

– paměť lidstva

Motto:

*Lidé se rodí a umírají již milion let,
ale teprve šest tisíc let píší.*

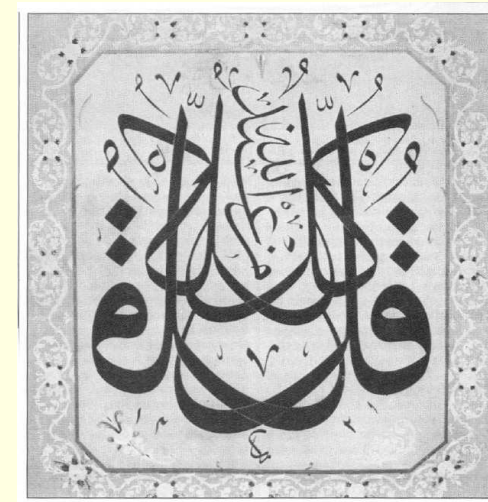
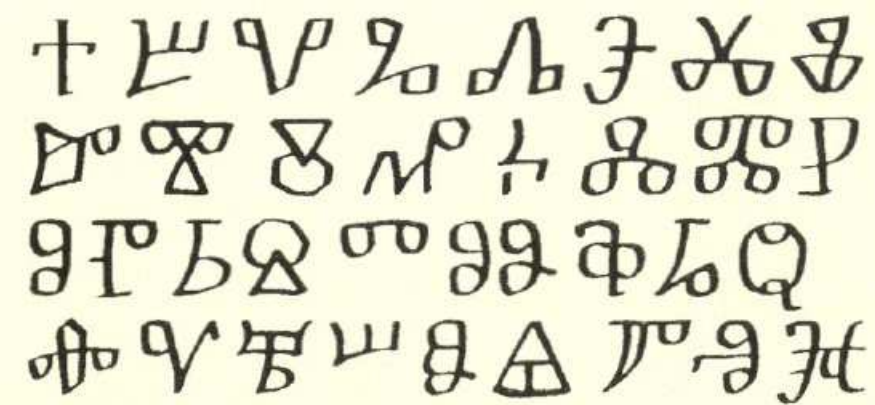
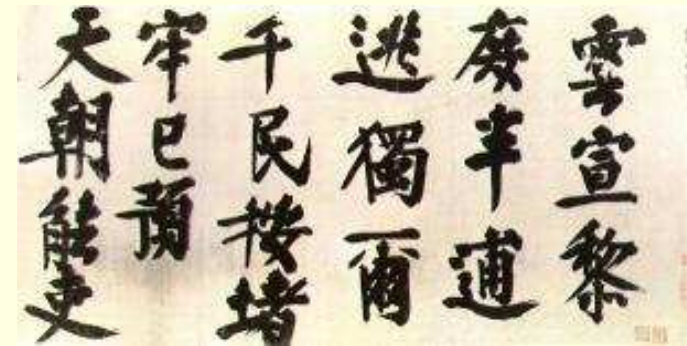
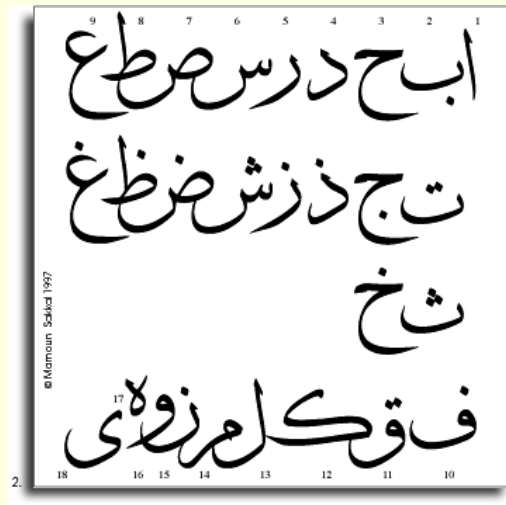
René Etiemble

I písmo je věda...

- **Gramatologie** (← řec. *grammata* = písmena, *písemnost*) – nauka o písmu a písemné podobě jazyka.
- **Písmo (grafika)** (← řec. *graphō* = píši) – systém grafických (obrazných) znaků pro trvalý záznam mluvené řeči

Kolik kultur, tolik písém...

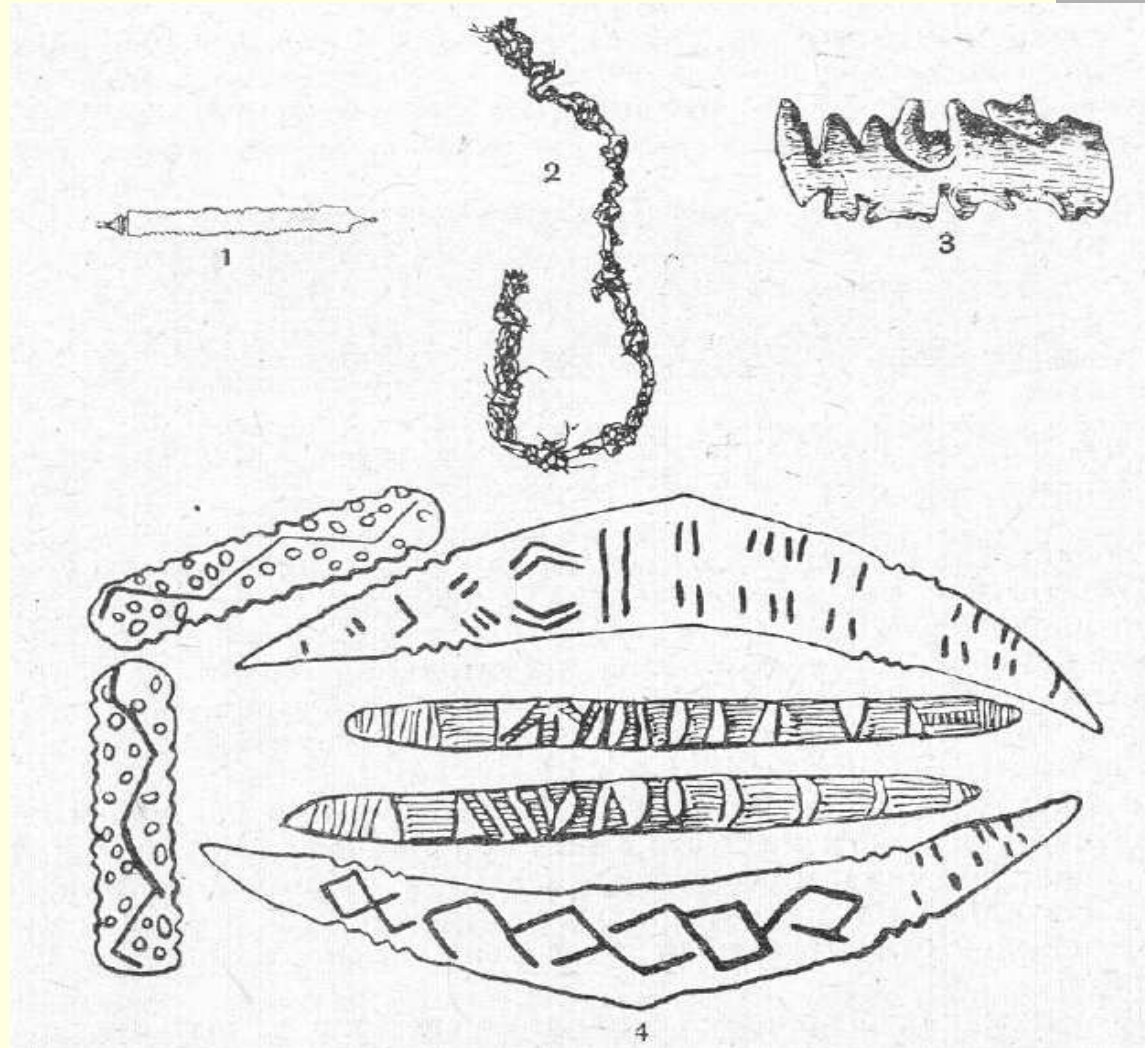

Předmětné písmo

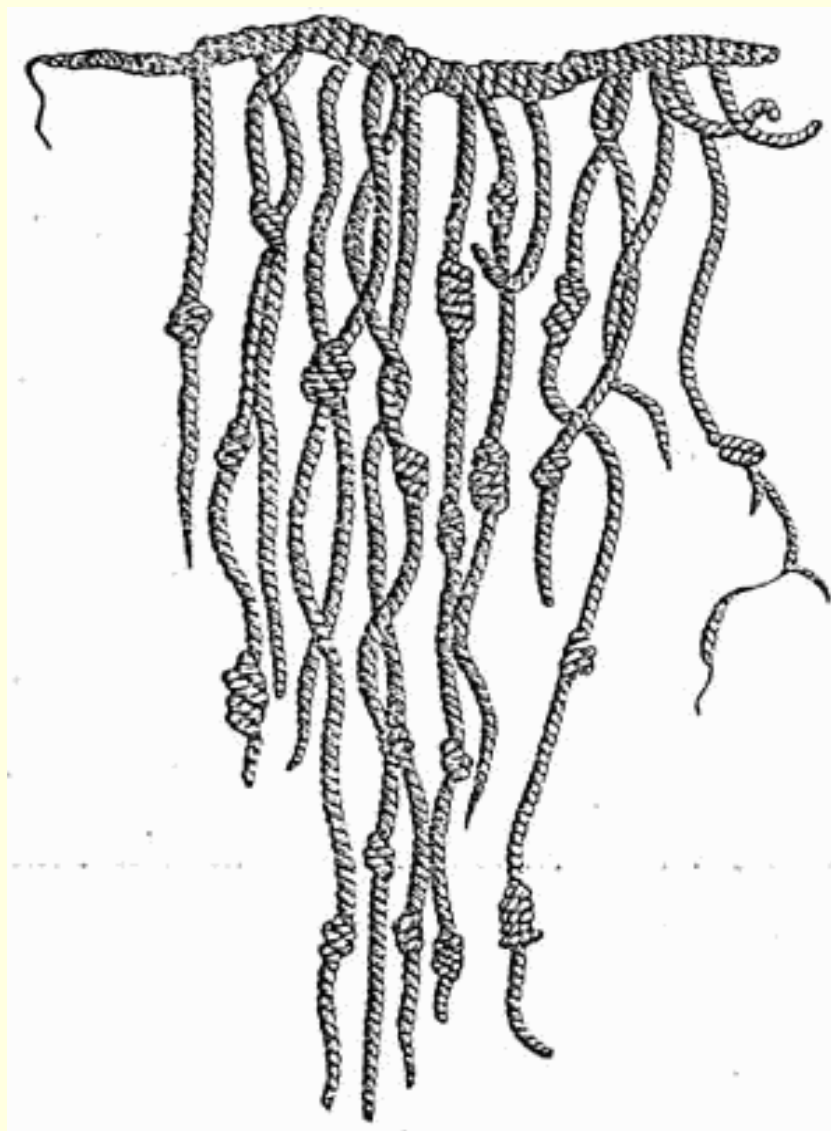
- **Znaky na předmětech** (zářezy, vrypy)
- **Optické signály** (kouřové signály, tetování, barvení tekoucí vody)
- **Zvukové signály** (tamtamy)

- Dnes např.:
- Vojenské hodnosti
- Obchodní vývěsky

Prehistorie písma

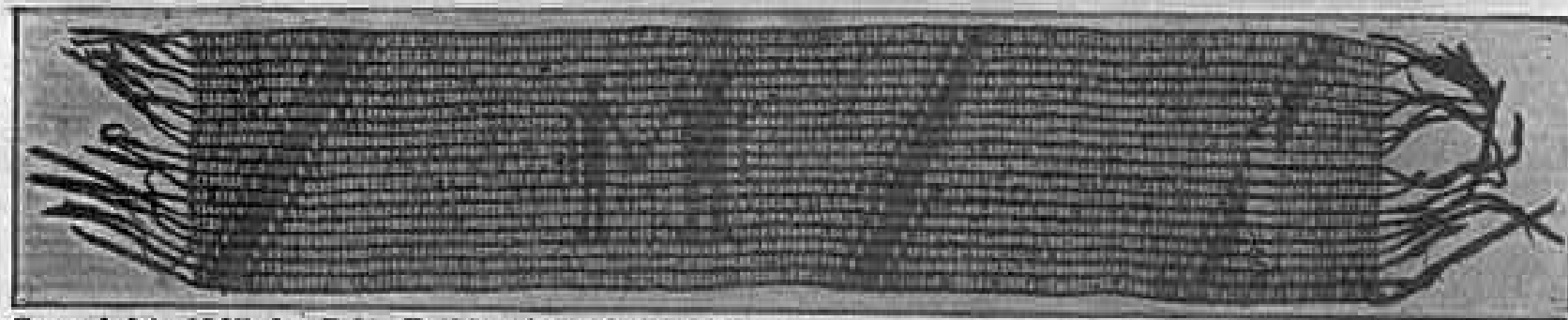
Předchůdci grafického písma...

...quipu, wampum – předmětné písmo

Copyright, 1905, by John D. Morris & Company

**THE BELT OF WAMPUM DELIVERED BY THE INDIANS TO WILLIAM PENN AT THE
"GREAT TREATY" UNDER THE ELM TREE AT SHACKAMAXON, IN 1682**

Piktografie – obrázkové písmo

■ 1. Piktografie

- (← lat. *pictus* = vymalovaný, ozdobený + řec. *graphō* = píši)
- obrázkové (piktografické) písmo - popis schematickým obrázkem (**piktogram** ← lat. *pictus* = vymalovaný + řec. *gramma* = znak, písmeno)

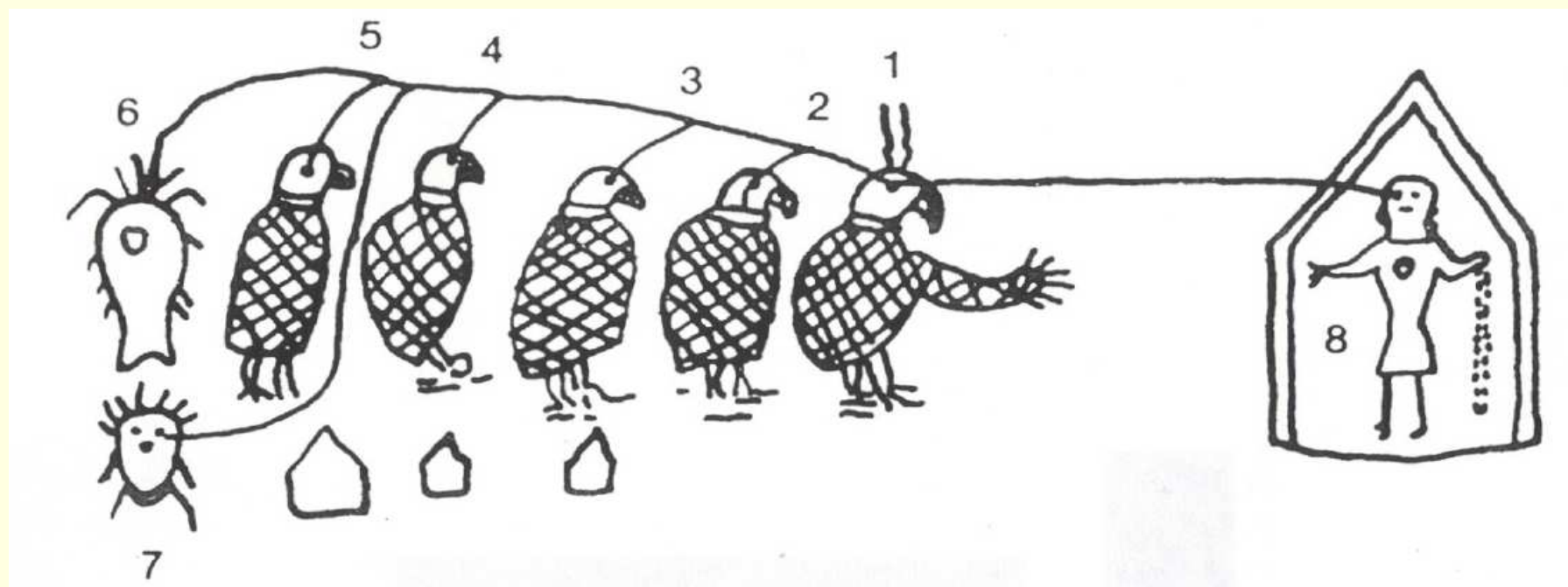

Svědectví jeskyně Altamira

Piktogramy - nejstarší písmo

Piktogram – obrázkové sdělení

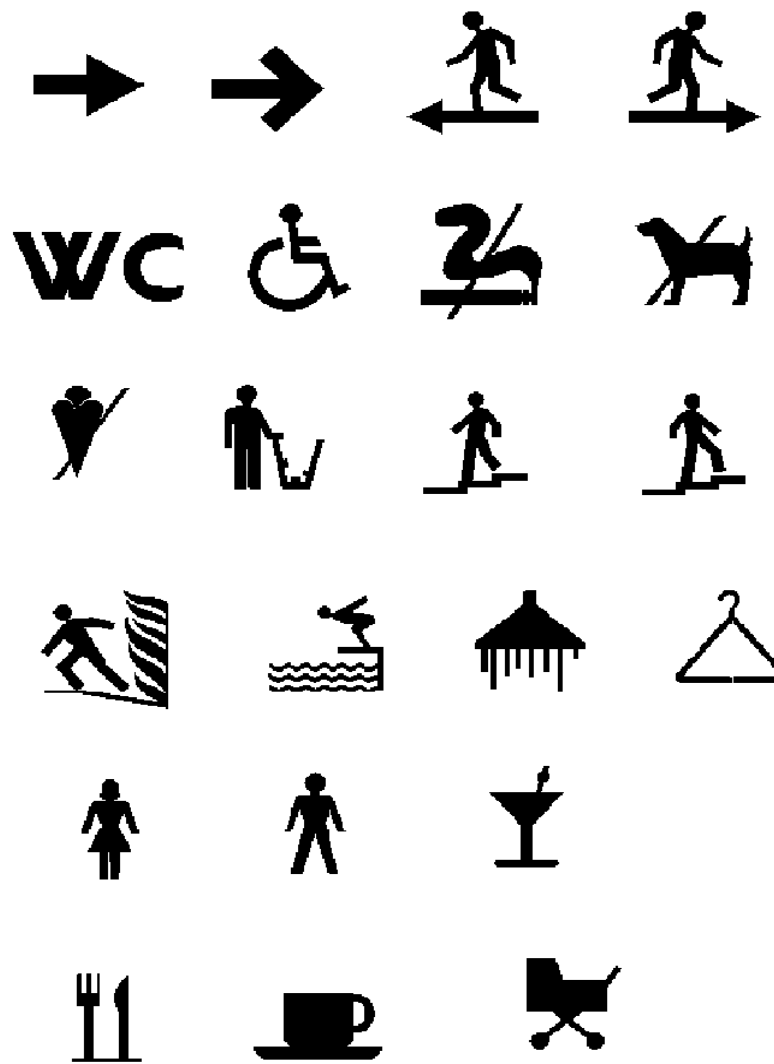

Piktogramy dnes

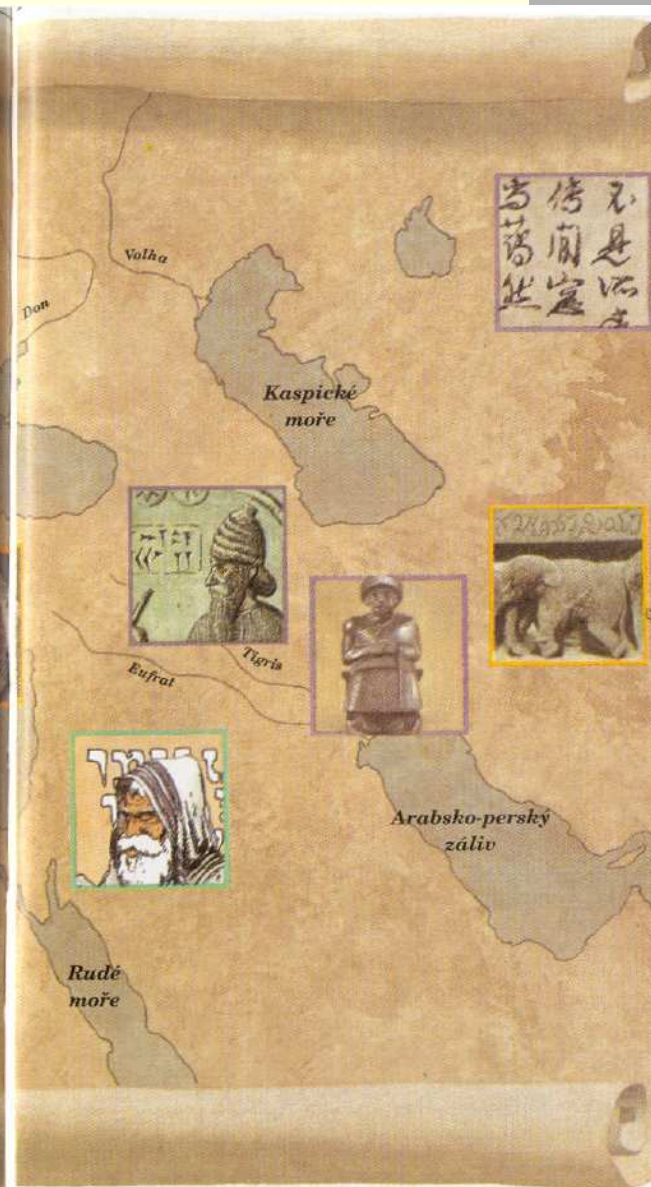
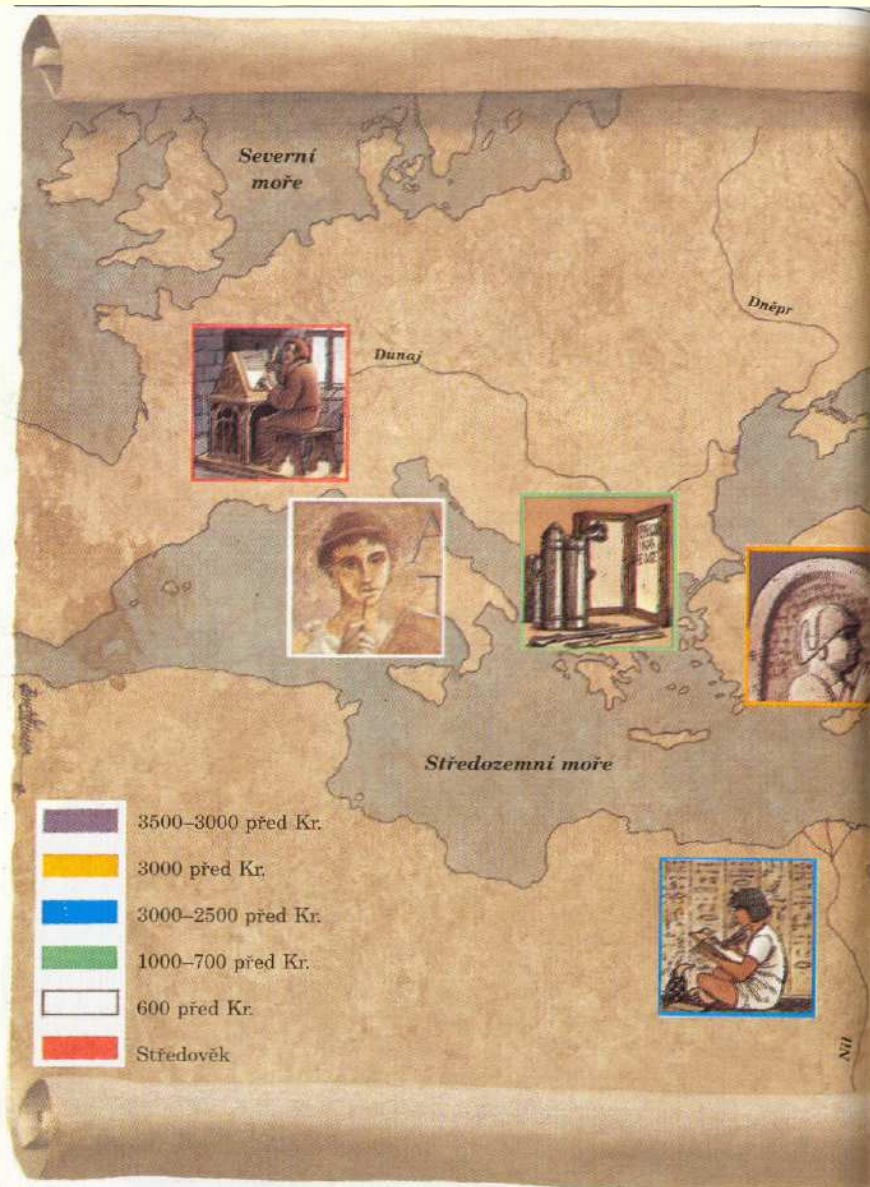
BAZÉN

holar

Kolébky písmo v Evropě a Asii

Tato data slouží pouze k orientaci. Ve skutečnosti se vznik písem většinou překrývá.

3500–3000 před Kr.
V Sumeru nastává doba Uruku. Objevují se piktogramy pro zaznamenávání čísel. V Číně přechází písmo od piktogramů k ideogramům a k fonogramům.

3000 před Kr.
Obdobný vývoj probíhá v Indii. Objevují se první stopy proto-indického písma na měděných destičkách.

3000–2500 před Kr.
Na březích Nilu vzniká „písmo bohů“, hieroglyfy.

1000–700 před Kr.
Z fénické abecedy se rodí abeceda řecká a její moderní soustava se samohláskami. Aramejci, kteří se rozptýlili na východ, jsou předchůdci hebrejského a arabského písma.

600 před Kr.
Řím se stal centrem Etrusků i Řeků. Latina se poprvé objevuje na „Černém kameni“ na římském fóru (*Lapis Niger Romuli*).

Středověk
Karolínská, gotická a humanistická písmo zaznamenávají latinu v západní Evropě, zatímco v jihovýchodní Evropě se na základě řečtiny zrodila cyrilice.

Calculi – nejstarší „kalkulačky“

Dobré účty...

Ideografie – znakové písmo

- **2. Ideografie**
- (**logografie** ← řec. *logos* = slovo, řeč + *graphō* = píše)
- písmo **pojmové** (**ideografické** → ideogramy)
nebo **znakové** (**logografické** → logogramy)

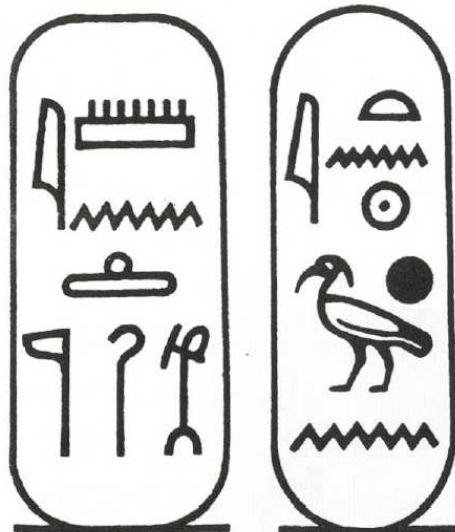

Schematické znaky místo slov

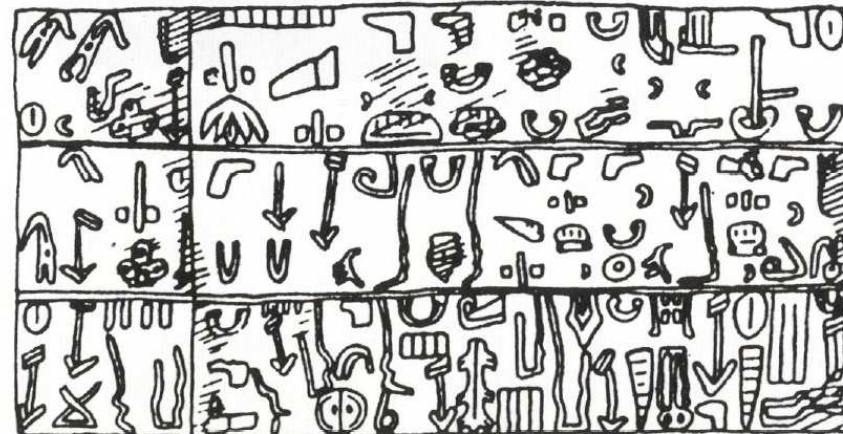
Hieroglyfy – posvátné písmo

◀ egyptské hieroglyfy

mayské hieroglyfy ▶

▼ chetitské hieroglyfy

Písmo jako vynález bohů

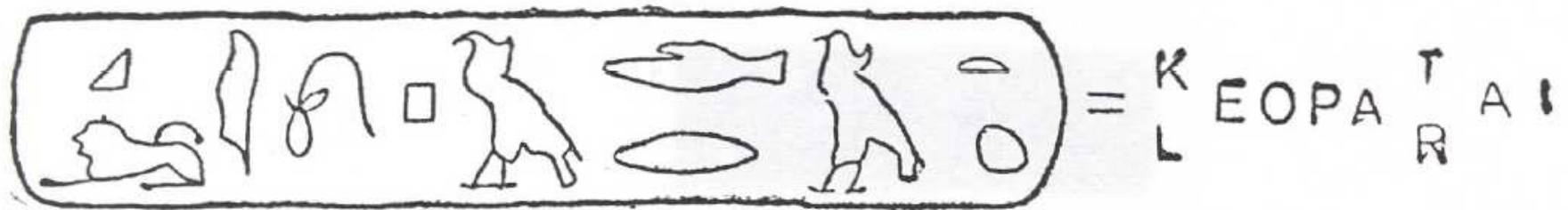
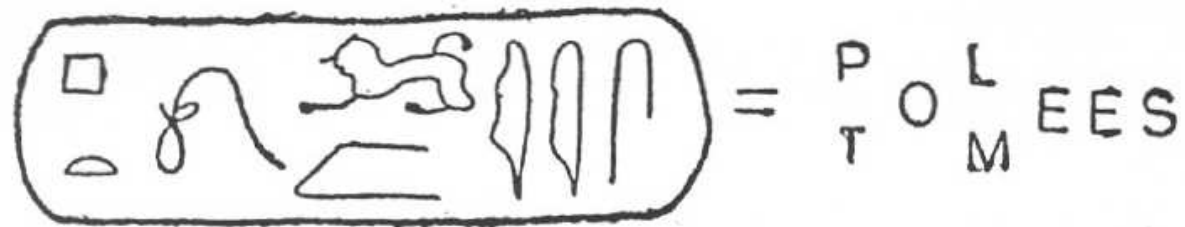

J.-F. Champollion – konec záhady egyptských hieroglyfů

Kartuše – klíč k rozluštění hieroglyfů

Sylabografie – slabičné písmo

- **3. Sylabografie**
- (← řec. *syllabe* = *slabika* + *graphō* = *píši*)
- písmo **slabičné (sylabografické)**
schematické znaky označují slabiky
- nejnižší a nejstarší stupeň zvukového písma

Od obrázků ke znakům

Таблица

Некоторые составные логограммы в шумерском письме

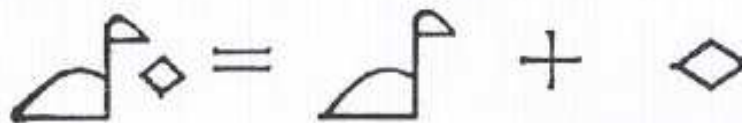
‘дикий бык’ (= бык + гора)

‘есть’ (= рот + хлеб)

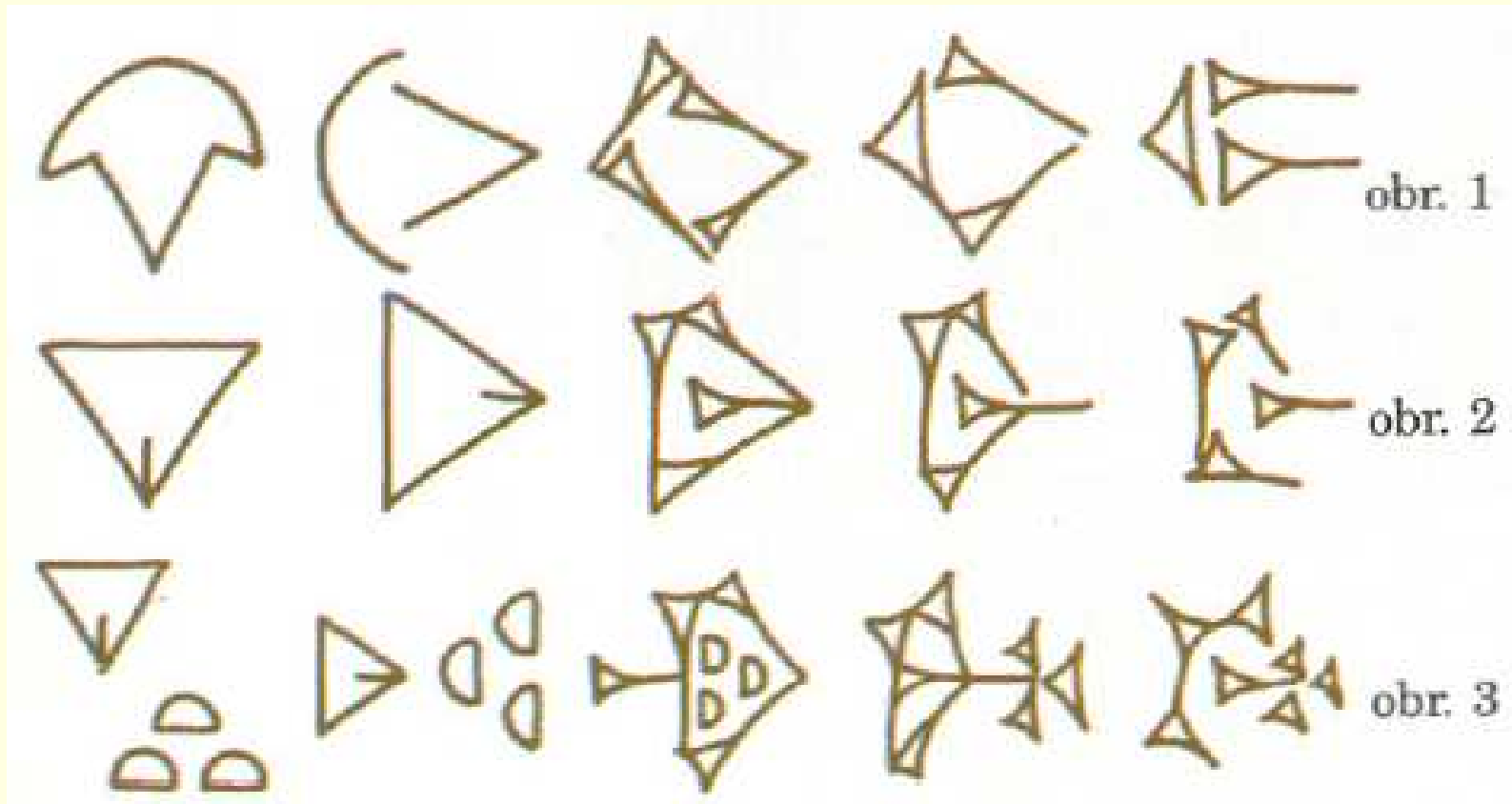

‘госпожа’ (= женщина + платье)

‘родить’ (= птица + яйцо)

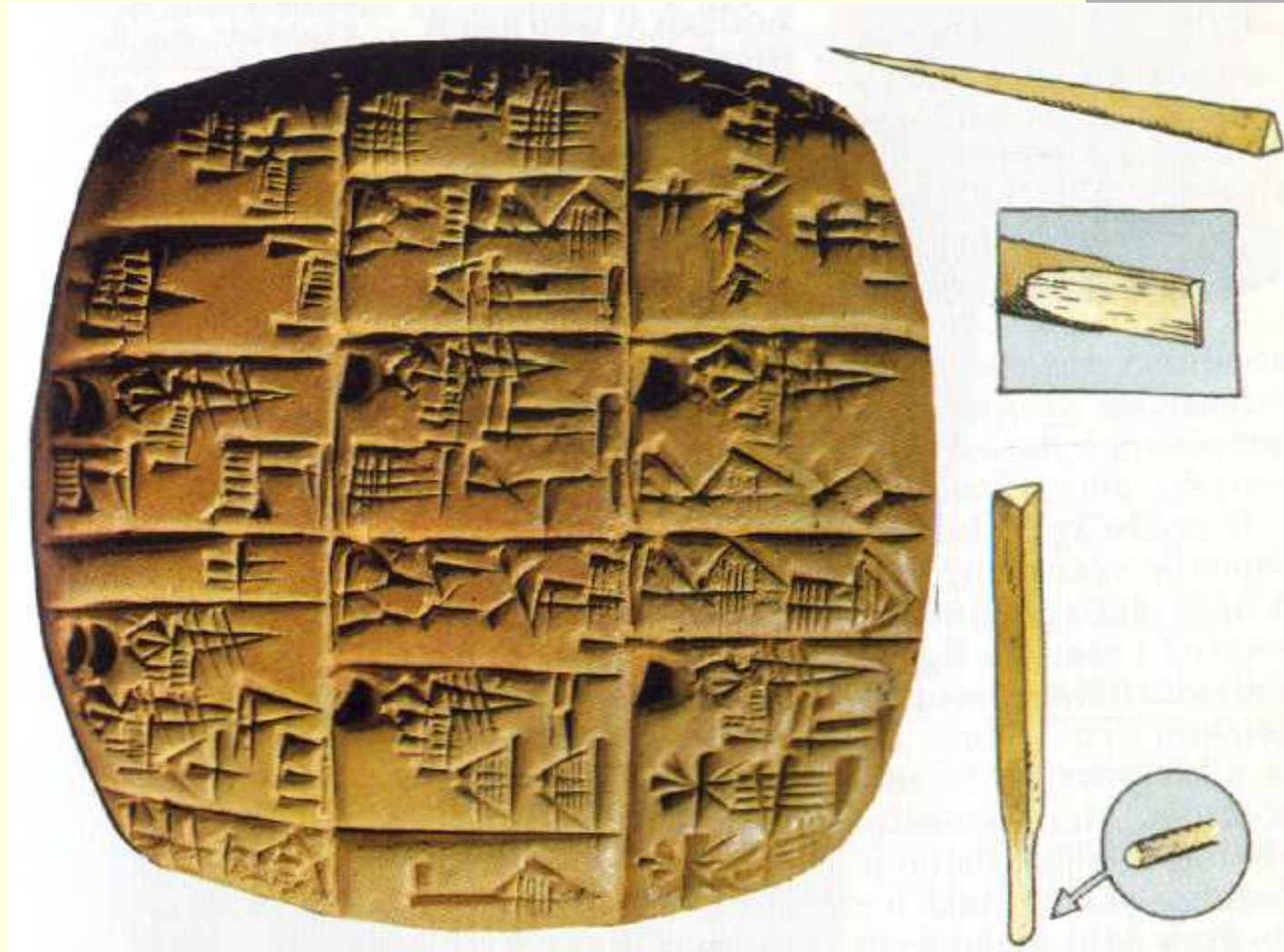
Evolve piktogramů ve fonogramy

Rákos – první psací pomůcka

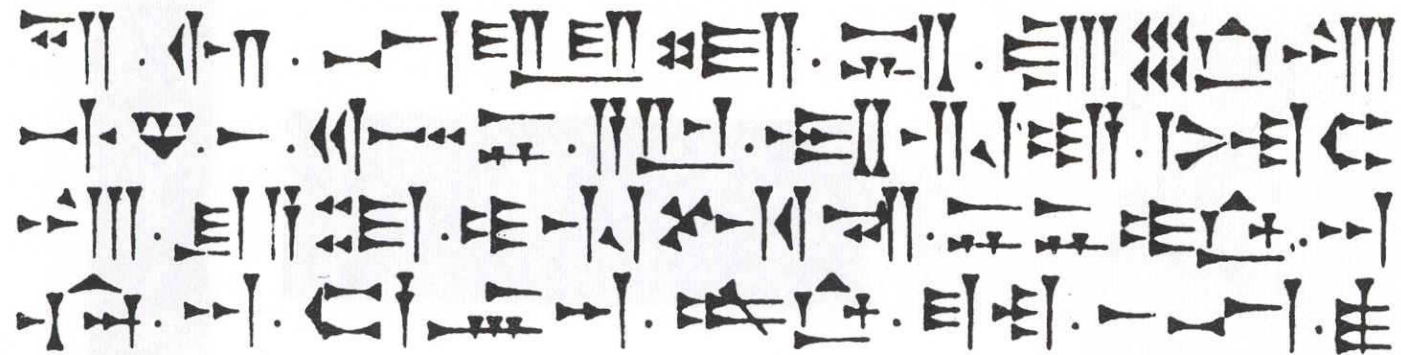

Klínové písmo: znak = slabika

Ukázka
slabičného
písma

novoasyrský
klínopis

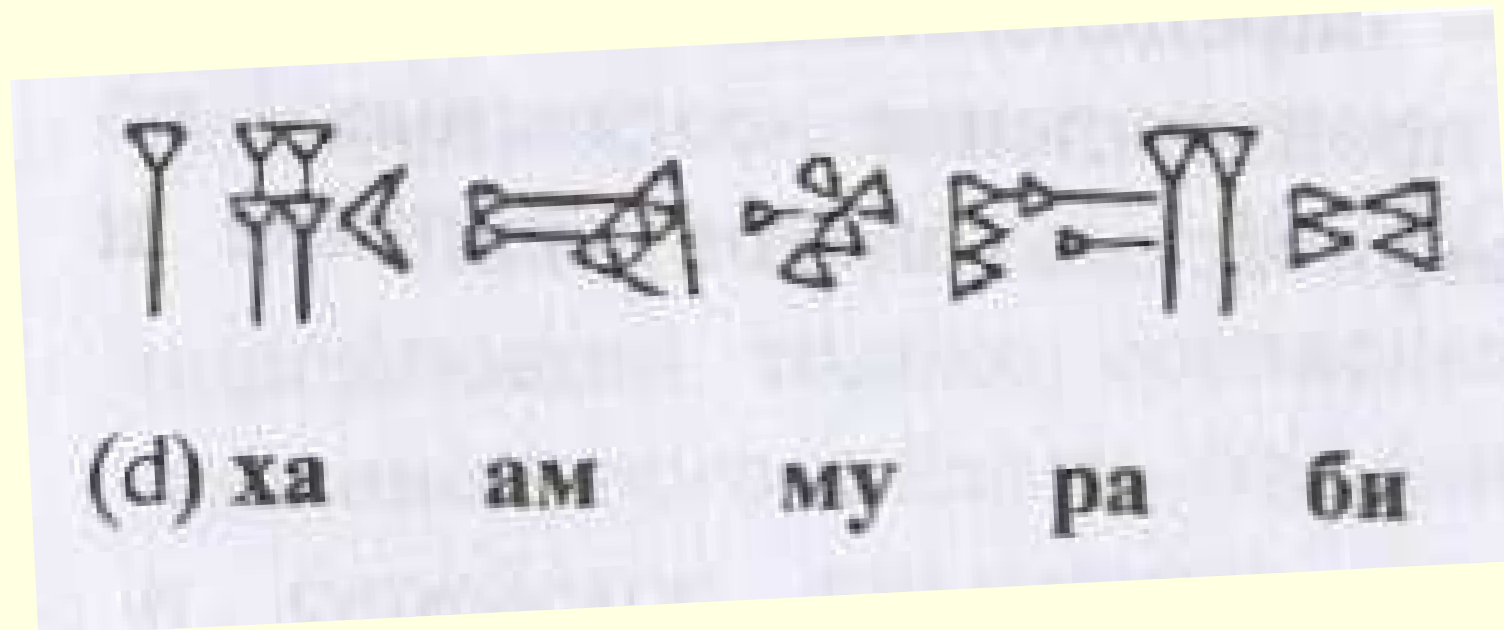

staroperský
klínopis

Klínopis – slabičné písmo

Čína – „věčné písmo“ Východu

異品殊葩共翠柯
嫩紅拂拂醉金荷
春羅幾疊敷丹陛
雲縷重縈浴絳河
玉鑑和鳴鸞對舞
寶枝連理錦成窠
東君造化勝前歲
吟繞清香故琢磨

通中日之郵溯淵源
取自闢天文之口
竇納國俗於從同
識鑒深遠固不待
余生歡喜贊歎也
中華民國十有六年八月

天津王賢賓竹林氏

昔年七十有二

Piktogram – základ čínského písma

Čína – kolébka východní vzdělanosti

шу	ню	ху	ту	лун	шэ
鼠	牛	虎	兔	龍	蛇
мышь	бык	тигр	заяц	дракон	змея
2008	2009	2010	2011	2012	2001

ма	ян	хоу	цзи	гоу	чжу
馬	羊	猴	雞	狗	豬
лошадь	овца	обезьяна	петух	собака	свинья
2002	2003	2004	2005	2006	2007

Japonské písmo – slova i slabiky

福	愛	酒	生け花
ФУКУ (счастье)	АЙ (любовь)	САКЭ	ИКЭБАНА
万歳	空手	柔道	神風
БАНДЗАЙ	КАРАТЭ	ДЗЮДО	КАМИКАДЗЭ

Fonografie – hláskové písmo

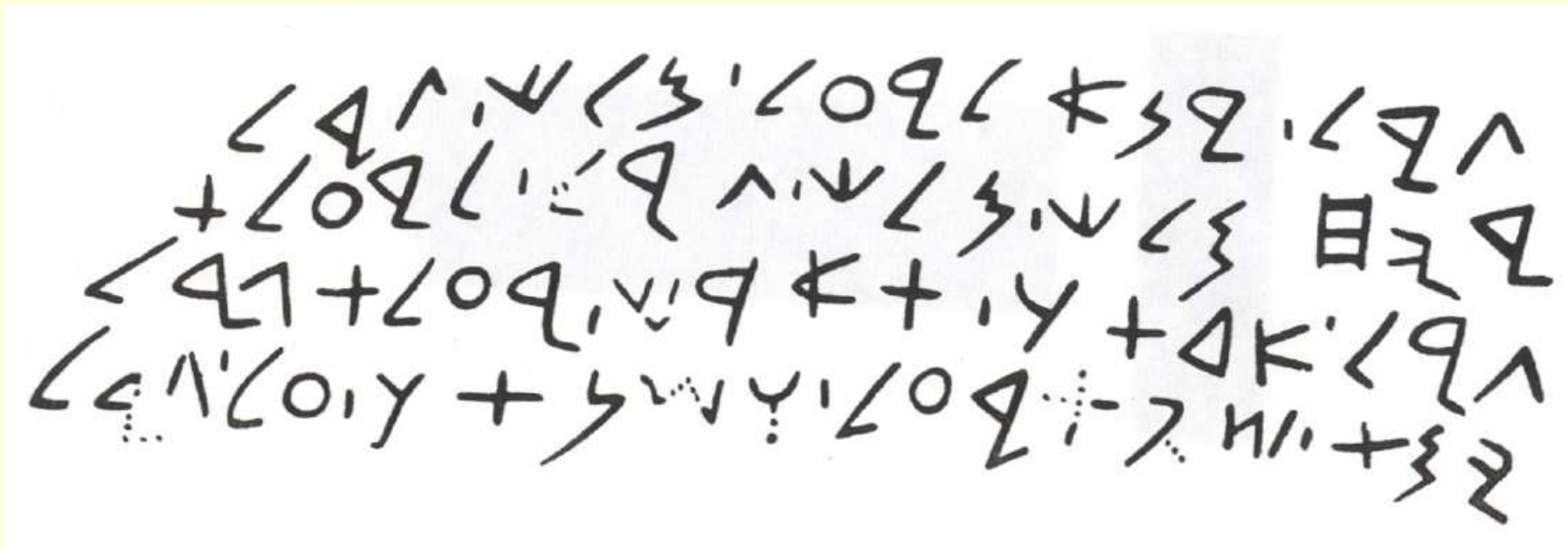

- **4. Fonografie**
- (← řec. *phōnē* = zvuk + *graphō* = píši)
- písmo **hláskové (fonografické)** – abeceda, znaky (písmena) označují hlásky
- poslední vývojová fáze písma

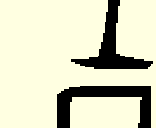

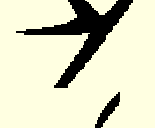

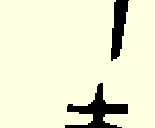

Foiničané – revoluce v písmu

Foinické souhláskové písmo

	'
	B
	G
	D
	H
	W
	Z
	Ch

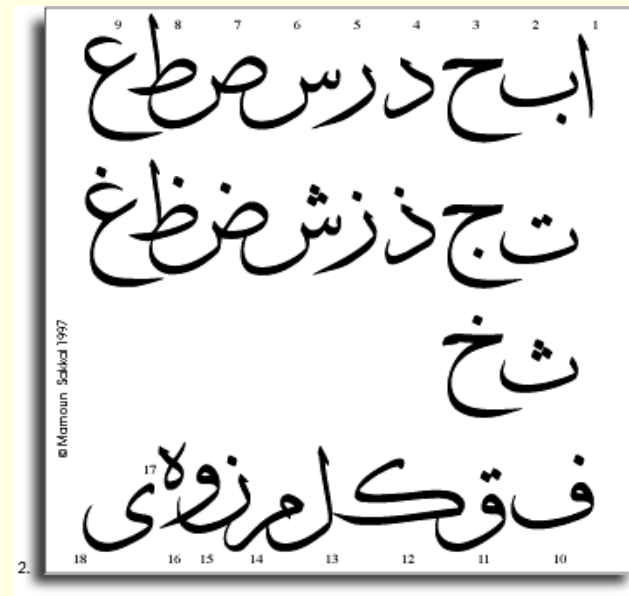
	T
	Y
	K
	L
	M
	N
	S
	'

	P
	C
	Q
	R
	Š, Š
	Th

Písma Blízkeho Východu

يُولدُ النَّاسُ أَحرارًا سَوَاسِيَّة

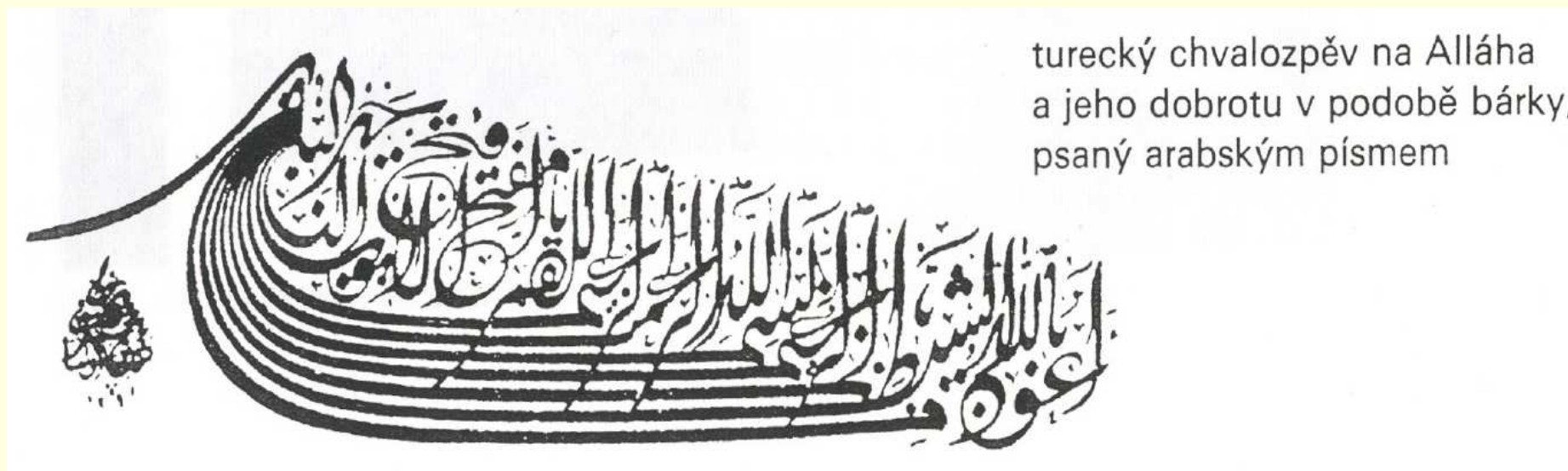
Vědění ve znacích zakleté...

1	2	3	4	5	6	7	8	9	0
∧	∑	≈	4	5	6	7	∑	∑	0

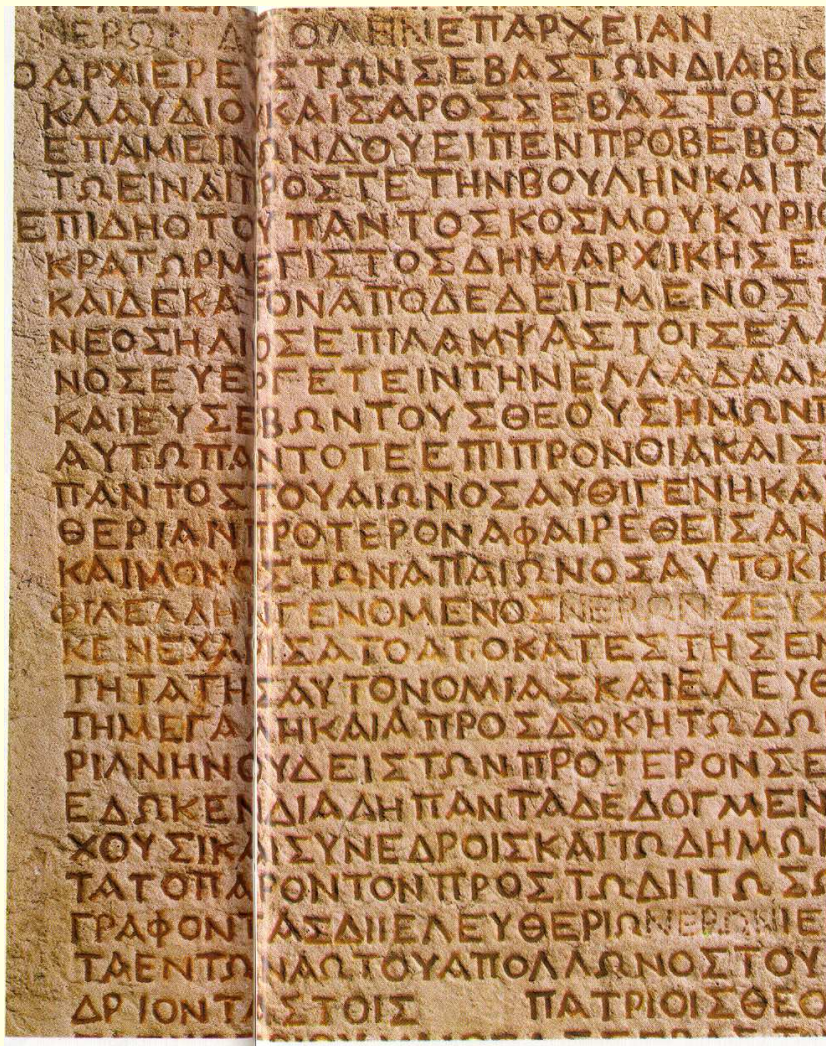
Kaligrafie – písmo jako umění

---

turecký chvalozpěv na Alláha
a jeho dobrotu v podobě bárky,
psaný arabským písmem

Za všechno mohou staří Řekové...

Řecká abeceda – základ budoucí evropské vzdělanosti

alfa	Α	éta	Η	ný	Ν	tau	Τ
beta	Β	théta	Θ	ksí	Ξ	ypsilon	Υ
gama	Γ	jota	Ι	omikron	Ο	fi	Φ
delta	Δ	kappa	Κ	pí	Π	chí	Χ
epsilon	Ε	lambda	Λ	rhó	Ρ	psí	Ψ
zéta	Ζ	mí	Μ ^a	sigma	Σ	omega	Ω

Hlaholice – první slovanské písmo

---

† Ʒ ʋ ǰ ǫ ǭ Ǯ ǰ
ǫ Ǯ ǰ ǫ ǭ Ǯ ǰ
ǫ Ǯ ǰ ǫ ǭ Ǯ ǰ
ǫ Ǯ ǰ ǫ ǭ Ǯ ǰ

Cyrilice – dílo Metodějových žáků

А Б В Г Д Е Ж З И І К Л М Н О П Р С
Т УѸ Ф Х Ѡ Ч Ы Ш Щ Ъ Ы Ь Ћ Ю Я ІЄ А ІА Ж
ІЖ ђ ѓ ђ ѓ ђ ѓ

Cyrilice – písmo pravoslavných Slovanů

дѣи. і въѣхавъ на землю новгородъ
сію великую. і не послоуша князьъ
лѣтѣ въ лѣтѣ іже князьъ ѿ
шановгородци. аже бѣ князьъ
нашъ тако сдоукама. спашимъ
ісрѣсто перестоупникы. ономъ
бѣ иста ісофья. а князьъ бѣ
грѣха. істомавь полкъ по. г.
днѣхъ свою правдоу і въ д. м.
днѣхъ. присла князьъ рекъ тако. а
же омань лишитъ сѣ посланихъ
стѣа. і азъ вѣла въ г. мѣ въ сѣдмѣ.
і лишитъ сѣ посланихъ она
нѣта і въ аша мнѣ въ на сеі воли
новгородскомъ і по іде князьъ въ горо.
ісрѣте і архіеппѣ да млатъ
сѣ вѣла мерѣ іскѣ въ іу мѣ
і въ крѣтѣ. оцъ пріисоуповнѣ
двора. і въ ірадо стн ісполни
шасѣ. азъ лодѣ іокра іу шасѣ.
і а не хрѣтѣ іа нѣмъ вѣстѣ. а дѣ
іа волю пагоцѣа. іако не бы

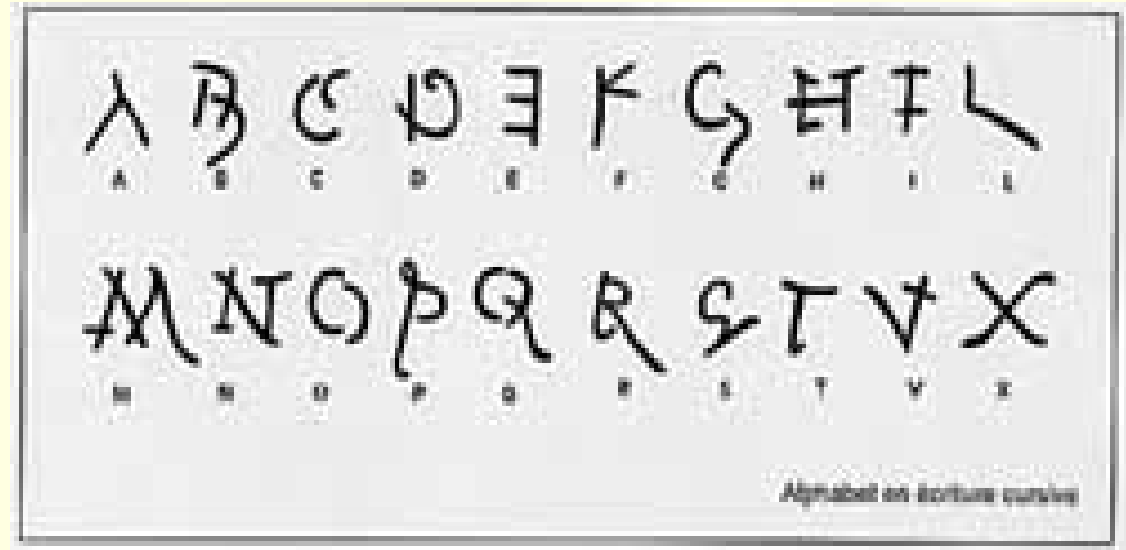
хрѣтѣ іа нѣмъ іа волю пріити
велика. і сѣ дѣ князьъ воле іа нѣ
на своелѣ столѣ. вѣлѣ. тѣ. да
ша посланихъ стѣ воли хадікоу
стѣ пановнѣ. вѣлѣ. г. ч. і д.
прідоша сѣ вѣн. і вѣла. і соу мѣ
іа на мѣ сѣ своію волю стѣ.
іа нѣмъ стѣ. іа нѣмъ стѣ
городъ на нѣровѣ. тогда же не
бѣ шѣ князьъ авнобѣ городѣ. і
послаша новгородци. вѣнѣ
ісѣ князьъ іу по полкѣ. а сѣ мнѣ
своію волю стѣ пріослаша. о мѣ
о іа нѣмъ іа нѣмъ стѣ. по
бѣгоша іа нѣмъ стѣ. вѣтолѣ на зѣ
моу. пріѣха князьъ воле іа нѣ
іа нѣмъ стѣ іа нѣмъ стѣ. іа нѣ
князьъ іа нѣмъ стѣ іа нѣмъ стѣ
тѣ іа нѣмъ стѣ. іа нѣмъ стѣ
вѣла хѣ оука дѣ князьъ іа нѣ
дрѣзні іа нѣмъ стѣ іа нѣмъ стѣ
дѣ іа нѣмъ стѣ. іа нѣмъ стѣ

Русский алфавит - азбука

Аа	Бб	Вв	Гг	Дд	Ее	Ёё	Жж	Зз
a	b	v	g	d	e	jo	ž	z
[a]	[b]	[v]	[g]	[d]	[je]	[jo]	[ž]	[z]
Ии	Йй	Кк	Лл	Мм	Нн	Оо	Пп	Рр
i	j	k	l	m	n	o	p	r
[i]	[j]	[k]	[l]	[m]	[n]	[o]	[p]	[r]
Сс	Тт	Уу	Фф	Хх	Цц	Чч	Шш	Щщ
s	t	u	f	x	c	č	š	šč
[s]	[t]	[u]	[f]	[ch]	[c]	[č]	[š]	[šč]
Ъъ	Ыы	Ьь	Ээ	Юю	Яя			
'	y	”	è	ju	ja			
tvrdý znak	[y]	měkký znak	[e]	[ju]	[ja]			

Latinka – západní odnož písma Řeků

ROMVIVSMARTIS
FILIVSVRBEMROMAM
CONDIDITETR EGVAVIANNOS
DVODIEQVADRAGINTAISOVE
PRIMVSDVXDVCEHOSTIVM
ACRONEREGECAENINENSIVM
INTERFECTOSPOLIAOPIMA
IOVIFERFTRIOCONSECR AVIT
RECEPIVSQVEINDEFORVM
NVMERVM QVIRINVS
APPELLATVSEST

Vývojová stádia písma

- **Piktografie** (obrázkové písmo – *piktogramy*)
- **Ideografie** (znakové písmo – *hieroglyfy*)
- **Sylabografie** (slabičné písmo – *klínopis*)
- **Fonografie** (hláskové písmo – *abeceda*)

Na shledanou a **NAPIŠTE!** ☺

- gazda@phil.muni.cz

- PhDr. Jiří Gazda, CSc.
Ústav slavistiky FF MU
Arna Nováka 1
602 00 Brno